

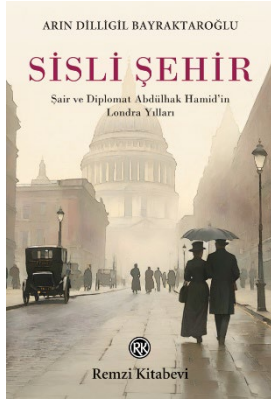

Journal of Anglo-Turkish Relations / Volume 7 Number 2 June 2026

Received/Geliş: 2 Aralık 2025 / Accepted/Kabul: 2 Şubat 2026

Arın Dilligil Bayraktaroğlu, *Sisli Şehir: Şair ve Diplomat Abdülhak Hamid'in Londra Yılları*, Remzi Kitabevi, İstanbul, Türkiye, 2026, 246pp.

Çiğdem BALIM¹

Sisli Şehir, şair ve diplomat Abdülhak Hamid'in 1885–1911 yılları arasında Londra'daki hayatını dönemin tarihsel olayları ile harmanlayarak anlatır. Yazar bu eseri kurgularken dikkatli ve kapsayıcı bir araştırma yapmış. Yazılı kaynakların yanı sıra görsel kaynaklara da baş vurmuş-dokümanter filimler gibi. Eser'in sonuna eklenen fotoğraflar da okurun baş kişileri ve yerleri zihninde canlandırmasına yardımcı oluyor.

Romana konu olan Abdülhak Hamid 1852'de İstanbul'da doğar. Dedesi Hekimbaşı Abdülhak Molla, babası bir süre Encümen-i Dâniş'in ikinci reisliğini yapan tarihçi Hayrullah Efendi, annesi Kafkasya'dan kaçırılıp İstanbul'a getirilen Müntehâ Nasib Hanım'dır. Hamid'in dört kardeşi vardır: Fatma Fahrünnisa / Hayrünnisa, Abdülhalik Nasuhi, Neyyirünnisa ve Mihrünnisa. Bunlardan Neyyirünnisa küçük yaşta vefat eder.

Abdülhak Hamid, 1864 senesinde, stajyer olarak, Babiâli Tercüme Odasına girerse de Babası Hayrullah Efendi Tahran Sefareti Orta Elçiliğine atanınca onunla birlikte 1865 senesinde Tahran'a gider ve 1866'da Tahran Sefareti İkinci Kâtipliğine atanır. 1867 - 1876 yılları arasında İstanbul'da, çeşitli kalemlerde çalışır: önce Maliye Mühimme Kalemi'nde, bir müddet sonra da Şûrâ-yı Devlet ve Sadâret Mektûbî Kalemi'nde görev alır. Bu arada Maliye Kalemi'nden tanıdığı Ebüzziyâ Tefvik vasıtasıyla Sâmipaşazâde Sezâi, Nâmık Kemal, Recâizâde Mahmud Ekrem ve Mizancı Murad'la tanışır. 1876 senesinde Paris Sefareti İkinci Kâtipliğine atanırsa da Paris'te iken yayımladığı *Nesteren* (1878), hükümetin dikkatini çeker ve izinli olarak İstanbul'da bulunduğu bir sırada görevinden azledilir. 1879'da Belgrat Sefareti Başkâtipliğine, 1880'de ise Berlin Sefareti Kâtipliğine atanır ama görev yerlerine gitmez. Haziran 1881'de Poti Şehbenderliğine, Ekim 1881'de Golos Şehbenderliğine, 1883'te ise Bombay Baş şehbenderliğine atanır. İstanbul'da vereme yakalanan ve iyileşir ümidiyle Hindistan'a getirdiği karısı Fatma Hanım'ın durumu kötüleşince İstanbul'a dönmek üzere yola çıkarlar fakat ağabeyinin vali olarak bulunduğu Beyrut'ta Fatma Hanım ölür (Nisan 1885). Hamid, karısının ölümünün verdiği büyük ıstırap ve acıyla Beyrut'ta *Makber*'i yazmaya başlar. Aynı yıl Londra Sefareti Başkâtipliğine atanır ama bu

¹ Emerita, Distinguished Senior Scholar, Indiana University, Center for the Study of the Middle East. E-Mail: cbalim@indiana.edu

Journal of Anglo-Turkish Relations / Volume 7 Number 2 June 2026

sırada kaleme aldığı ve yayımlanmak üzere İstanbul'a gönderdiği *Finten* ve *Zeynep* isimli piyesleri ortaya çıkınca 1888'de görevinden azledilir. II. Abdülhamid dönemidir ve sansür yaygındır. Abdülhak Hamid İstanbul'a döner. Bir daha edebiyatla uğraşmayacağına dair söz vermesi üzerine, görevi kendisine iade edilir. 1890'da Nelly Clower'la evlenir. 1894'te Müsteşar Muavinliğine sonra da Londra Sefareti Sefir Muavinliği görevine atanır. 1895'te Lahey Sefareti Orta Elçiliğine atanırsa da 1897'de Londra'ya Sefaret Müsteşarı olarak döner. Bu görevde iken kendisine maslahatgüzarlık vazifesi de verilir. 1900-1906 yıllarını İstanbul'da geçirirken eşi Nelly İngiltere'dedir. 1906'da Brüksel'e elçi olarak tayin edilir. 1911 yılında eşi Nelly'nin ölümünden sonra Hamid'in İngiltere dönemi sonlanır.

Eserde Abdülhak Hamid'in Londra'daki görevleri ve aşk hayatının yanı sıra aynı anda Mısır'ın İngilizler tarafından işgali, İngiltere-Rusya ilişkileri, Balkanlar'daki milliyetçi gelişmeler, Ermeni meselesi gibi tarihsel olay ve tartışmaları da okuyoruz. Samipaşazade Sezai gibi devrin önemli şair ve yazarlarını tanıyoruz. Hamid ile olan ilişkileri ve görüşmeleri verilirken, yazar satır aralarına bu kişilerle ilgili özel bilgileri de sıkıştırıvermiş. Aynı şekilde Londra'da devrin Osmanlı sefirleri ve sefarette çalışanları hakkında bilgi ediniyoruz. Sefaretin Bryanston Meydanından 69 Portland Place'e taşınışını izliyoruz.

Romanda okuru düşündüren kısımlar da bolca var:

Hamid'in ilk birkaç günü sefaretin diğer erkanını tanımakla geçti. Baktı üst düzey görevliler, diğer ülkelerdeki sefaretlelerde olduğu gibi hep yabancı menşeli. Fransız'ı var, İtalyan'ı var, İngiliz'i var, Ermeni'si var, Yunan'ı var. Çoğu Türkçeyi konuşamıyor bile. "Bunlar mı İmparatorluğu koruyup kollayacaklar," diye düşündü. "Abdülhamid Han bir ihtimal bunları Hristiyanlarla kolay anlaşılır diye gönderdi ama acaba imparatorluğun giderek kuvvetten düşmesinde bunların da etkisi var mıdır?" (s.24)

Devrin Londrası anlatılırken New Club, Saint James Kulübü gibi kalburüstü kişilerin toplantığı yerlerden haberimiz oluyor. Hyde Park ve Regents Park'ı geziyoruz. 'Kanlı Pazar' kalkışmasını öğreniyoruz, 26 Aralık 1893'te Olympia Sarayında açılan İstanbul sergisini geziyoruz. John Gibb ve Redhouse gibi Osmanlı dili ve edebiyatıyla uğraşan akademisyenleri tanıyoruz. Hamid'in şiirlerinden kesitler, Byron gibi İngiliz şairlerinden alıntılar da eserde yer alıyor. Hamid'in Londra'daki sosyal hayatı ve sevgililerini de okuyoruz.

Abdülhak Hamid anlatması ve hakkında yazması zor bir kişilik. Yazar bunu şöyle dile getiriyor:

Hamid hem sadıktır hem değil. Hem yaşlıdır hem çocuk. Hem sabırlıdır hem sabırsız. Hem saygılıdır hem saygısız. Hem titizdir hem özensiz. Hem Batılıdır hem Doğulu. İlahi güce inanır ama dini yasakları dikkate almaz. Maddi gücü kısıtlıdır ama gücünün fevkinde harcamadan çekinmez. Saygın aile terbiyesi ile yetişmiştir ama rakı sofrasında bayağlaşabilir. Ailesine karşı

Journal of Anglo-Turkish Relations / Volume 7 Number 2 June 2026

vericidir ama hep onlardan yardım bekler. Abdülhak Hamid'in kişiliği bir romana sığmayacak kadar çok yönlüdür. (s. 8)

1911'de eşinin mezar taşına yazdırdıkları belki de Hamid'in kendi konumunu ne kadar önemseydiğinin göstergesidir:

8 Şubat 1911'de 42 yaşındayken

Isleworth'da vefat eden ve

Ünlü Türk Şairi Abdülhak Hamid Bey'in

Sevgili eşi olan Nelly'nin Anısına.

Mekânı Jennet Olsun

(s. 242)

Eser bu zor kişiliği başarı ile taraf tutmadan okuyucuya vermiş. Hamid başarılı bir diplomat mıydı, sorusunun cevabını yazar okuyucuya bırakıyor. Ama çok zeki ve yetenekli olduğundan şüphe yok. Eserlerinin içerdiği fikirler yüzünden defalarca İstanbul'a geri çağrılan şair tanıdıkları sayesinde tekrar yurt dışındaki görevlerine geri dönmeyi başarır.

Akademisyen yazar Arın Dilligil Bayraktaroğlu'nun hepsi okunmaya değer birçok eseri var: *Gözaltında 170 Gün* (derleme, 2021), Nâzım Hikmet'in eşi Nüzhet Berkin'i anlattığı biyografik roman türünde *Nüzhet* (2022), Bülent Arel, Münevver Ayaşlı gibi isimlerden oluşan geniş bir İstanbul ailesinin öyküsünü anlattığı *Muhteşem Kuzenler* (2023), Türk Sineması'na emek veren Aliye Rona'yı anlattığı *Bir Aliye Rona Vardı* (2024), *Frederic Chopin ve 101 Seçme Mektup* (çeviri, 2024). Yazarın akıcı dili, detaylara olan dikkati okuru hayran bırakıyor. *Sisli Şehir*, her açıdan sisli olan 19. yüzyıl Osmanlı tarihi ve Osmanlı-İngiliz ilişkileri ile ilgilenenlere tavsiye edilir.